1. 7. 2010

ID: 64239

Uznání dluhu

Určitost projevu vůle uznat dluh co do důvodu a výše musí být dána obsahem listiny, na níž je zaznamenán; nestačí, že dlužníku, který jednostranný právní úkon učinil, příp. věřiteli, kterému byl tento úkon adresován, byl jasný jak důvod uznávaného dluhu, tak jeho výše, není-li to poznatelné z textu listiny. Důvod sice nemusí být vždy v listině obsahující uznání práva uveden výslovně, ale musí být jednoznačně odvoditelný. Určitost písemného projevu vůle je objektivní kategorií a takový projev vůle by neměl vzbuzovat důvodně pochybnosti o jeho obsahu ani u třetích osob.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Cdo 3100/2007, ze dne 25.11.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce M. B., zastoupeného advokátem, proti žalovaným 1) Z. S. a 2) L. S., zastoupeným advokátem, o zaplacení 980.976,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 5 C 1114/99, o dovolání žalovaných proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 22. února 2007, č. j. 38 Co 284/2005-259, tak, že dovolání žalovaných proti výroku rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 22. února 2007, č. j. 38 Co 284/2005-259, kterým byl potvrzen rozsudek Okresního soudu v Hodoníně ze dne 11. března 2004, č. j. 5 C 1114/99-216, v části, jíž byla žalovaným uložena povinnost zaplatit žalobci M. B. částku 530.976,- Kč, a proti výroku, kterým bylo rozhodnuto o nákladech řízení před soudy obou stupňů, se odmítá. Dovolání žalovaných proti výroku rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 22. února 2007, č. j. 38 Co 284/2005-259, kterým byl změněn rozsudek Okresního soudu v Hodoníně ze dne 11. března 2005. č. j. 5 C 1114/99-216, v části zamítající žalobu žalobců tak, že žalovaní jsou povinni zaplatit žalobci M. B. společně a nerozdílně 450.000,- Kč, se zamítá.

Z odůvodnění :

Žalobce se spolu s T. B. po žalovaných v konečném znění žaloby domáhali zaplacení částky 450.000,- Kč představující úroky sjednané ve smlouvě o půjčce uzavřené dne 1. 5. 1996, které se jim žalovaní zavázali zaplatit za půjčku jistiny ve výši 1,500.000,- Kč. Dále požadovali zaplacení úroků z prodlení za dobu od 2. 11. 1997 do 23. 2. 2001 v celkové částce 530.976,- Kč a smluvní pokuty.

Okresní soud v Hodoníně rozsudkem ze dne 16. května 2001, č. j. 5 C 1114/99-113, uložil žalovaným povinnost zaplatit žalobcům 450.000,- Kč na smluvených úrocích a úroky s prodlení ve výši 26 % p. a. z částky 1,500.000,- Kč od 2. 11.1997 do 16. 12. 1997, z částky 1,000.000,- Kč od 17. 12. 1997 do 20. 10. 1998, z částky 700.000,- Kč od 21. 10. 1998 do 9. 11. 1998, z částky 500.000,- Kč od 10. 11. 1998 do 14. 2. 2000, z částky 450.000,- Kč od 15. 2. 2000 do 20. 3. 2000, z částky 383.000,- Kč od 21. 3. 2000 do 4. 12. 2000, z částky 233.000,- Kč od 5. 12. 2000 do 26. 1. 2001, z částky 123.000,- Kč od 27. 1. 2001 do 1. 2. 2001 a z částky 84.000,- Kč od 2. 2. 2001 do 23. 2. 2001 s tím, že plněním jednoho z žalovaných zaniká závazek druhého v rozsahu plnění (výrok I.). Návrh, aby žalovaným byla uložena povinnost zaplatit uvedenou částku s příslušenstvím společně a nerozdílně, zamítl (výrok II.) V plném rozsahu zamítl i požadavek žalobců na zde specifikovanou smluvní pokutu (výrok III) a rozhodl o nákladech řízení (výrok IV.).

Krajský soud v Brně usnesením ze dne 27. května 2004, č. j. 38 Co 55/2004-166, tento rozsudek soudu prvního stupně v napadených výrocích I. (tj. ve výroku, jímž bylo rozhodnuto o smluvených úrocích a o úrocích z prodlení se zaplacením jistiny) a IV. (nákladovém výroku) zrušil a v tomto

rozsahu mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Okresní soud v Hodoníně rozsudkem ze dne 11. března 2005, č. j. 5 C 1114/99-216, uložil žalovaným povinnost zaplatit žalobcům, kteří jsou oprávněni přijmout plnění společně a nerozdílně, částku 530.976,- Kč (představující kapitalizované úroky z prodlení se zaplacením jistiny) s tím, že plněním jednoho z žalovaných zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost druhého žalovaného (výrok I.); žalobu na zaplacení částky 450.000,- Kč (představující smluvené úroky) zamítl (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok III.). Vyšel přitom ze zjištění, že žalobci uzavřeli dne 1. 5. 1996 s žalovaným smlouvu o půjčce, na základě které mu půjčili 1,500.000,- Kč, a žalovaný se zavázal půjčku vrátit do 1. 11. 1997. Ve sjednané lhůtě půjčku nevrátil, splatil ji postupně v době od 16. 12. 1997 do 23. 2. 2001. Ve smlouvě o půjčce byl sjednán úrok ve výši 20% ročně z půjčeného obnosu, který měl být dlužníkem uhrazen jednorázově (tj. úhradou částky 450.000,- Kč) do 31. 12. 1996. Žalovaná přijala za půjčku ručitelský závazek; účastníci se dohodli, že v případě, že dlužník nebude schopen z jakéhokoliv důvodu splatit dlužnou částku, pak závazky vyplývající ze smlouvy přecházejí na ručitele. Na podkladě těchto zjištění dospěl k závěru, že oba žalobci jsou ve věci aktivně legitimováni, neboť žalobce T. B. sice nevlastnil finanční obnos, který byl žalovanému půjčen, měl však možnost s ním disponovat a bylo vůlí žalobců, aby oba vystupovali jako věřitelé. Dále dovodil, že žalovaná je ve věci pasivně legitimována. I když ručení vnímala pouze jako formalitu, smlouvu o půjčce jako ručitelka podepsala s vědomím, že půjčku uhradí v případě, že by se s žalovaným „něco stalo“ nebo „kdyby nemohl platit“. Její povinnost tudíž vyplývá z § 546 obč. zák. Pokud jde o smluvené úroky, soud prvního stupně přisvědčil námitce žalovaných, že právo na jejich zaplacení je promlčeno. Úroky měly být podle smlouvy o půjčce zaplaceny jednorázově do 31. 12. 1996 a požadavek na jejich zaplacení byl uplatněn poprvé v podání žalobců ze dne 6. 4. 2001, tedy po uplynutí tříleté promlčecí doby. Nárok na (kapitalizované) úroky z prodlení se zaplacením částky 1,500.000,- Kč soud shledal po právu, neboť žalobci požadovali úrok z prodlení ve výši 26 %, tedy v souladu s vládním nařízením č. 142/94 Sb., a žalovaná částka odpovídala délce prodlení se zaplacením jistiny. Nepřisvědčil přitom námitce žalovaných, že doba splatnosti dluhu byla sjednána teprve prvním, případně druhým dodatkem ke smlouvě o půjčce, a to do 15. 8. 1998. Uzavřel, že ani jeden z dodatků nelze posoudit jako dohodu o novém závazku nebo změnu termínu splatnosti dluhu. Šlo o „běžné uznání dluhu a slib dlužníka zaplatit do určitého termínu“, za situace, kdy v době splatnosti nebyl dluh uhrazen.

Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 22. února 2007, č. j. 38 Co 284/2005-259, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v části, jíž byla zamítnuta žaloba žalobce T. B. na zaplacení částky 450.000,- Kč (výrok I.), a v části, jíž bylo žalovaným uloženo zaplatit tomuto žalobci částku 530.976,- Kč, jej změnil tak, že žalobu tohoto žalobce v tomto rozsahu zamítl (výrok II.). Dále změnil rozsudek soudu prvního stupně přiznávající žalobci M. B. částku 530.976,- Kč tak, že žalovaným uložil tuto povinnost společně a nerozdílně (výrok III.). V části, jíž soud prvního stupně zamítl žalobu o zaplacení částky 450.000,- Kč, odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovaným uložil povinnost zaplatit společně a nerozdílně žalobci M. B. částku 450.000,- Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku (výrok IV.) Současně rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (výroky V. a VI.). Odvolací soud se neztotožnil se skutkovým závěrem soudu prvního stupně, že částku 1,500.000,- Kč půjčili žalovanému oba žalobci, a že taková byla i jejich vůle v době uzavření smlouvy. Z výpovědi žalobce M. B. vzal za prokázané, že půjčené prostředky byly výlučně jeho a že „na smlouvě o půjčce figuroval jeho syn jen z lidského hlediska“, respektive z důvodu „pojistky“. Uzavřel, že žalobce T. B. není ve sporu aktivně legitimován, neboť žalovanému (své) peníze nepůjčil; je totiž vyloučeno, aby stejný finanční obnos půjčil současně vlastník peněz i ten, kdo má pouhé oprávnění s nimi disponovat. Na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl odvolací také k závěru, že právo žalobce M. B. na zaplacení částky 450.000,- Kč (smluvního úroku z půjčky) není promlčeno. Stejně jako soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalovaní dne 28. 11. 1997 dluh písemně uznali; v uznávacím prohlášení je specifikován i dluh spočívající ve smluvených úrocích, který byl žalovaným uznán co do důvodu i výše. Odvolací soud nepřisvědčil námitce žalovaných, že smluvní ujednání o úroku je neplatné pro

neurčitost. Výkladem smlouvy o půjčce dospěl k závěru, že vůlí smluvních stran bylo sjednat úrok z půjčené částky ve výši 20% ročně za dobu od 1. 5. 1996 do 1. 11. 1997; pouze početní chybou je tento úrok kapitalizován částkou 500.000,- Kč. Sjednaný úrok nelze považovat za odporující dobrým mravům ve smyslu § 39 obč. zák. V době poskytnutí půjčky činila roční úroková sazba úvěrů 13,14% až 15%. Úrok ve výši 20 % nelze s přihlédnutím k okolnostem případu považovat za nepřiměřený. Smluvní úrok je žalovaná jako manželka vypůjčitele povinna uhradit společně a nerozdílně s žalovaným; nejde o tzv. nepravou dlužnickou solidaritu, která vyplývá z čl. III. předmětné smlouvy o půjčce, ale o solidaritu pravou vyplývající z § 145 odst. 2 obč. zák. ve znění účinném do 31. 7. 1998. Odvolací soud nepřisvědčil závěru soudu prvního stupně, že právo žalobce M. B. na zaplacení smluvního úroku je promlčeno. Z listiny datované 28. 11. 1997 označené jako „Uznání dluhu“ dovodil, že žalovaní uznali dluh ve výši 450.000,- Kč, jehož důvodem jsou sjednané úroky z půjčky poskytnuté podle smlouvy ze dne 1. 5. 1996, a zavázali se ho zaplatit v hotovosti k rukám věřitelů vystavením písemného dokladu popř. na zde specifikovaný účet. Protože dluh ve smyslu § 558 obč. zák. řádně uznali, počala dnem uznání běžet desetiletá promlčecí doba (§ 110 odst. 1 a 2 obč. zák.). Shodně se soudem prvního stupně odvolací soud shledal po právu nárok žalobce na zaplacení částky 530.976,- Kč představující kapitalizovaný úrok z prodlení. Připomněl, že žalovaní dluh ve výši 1,500.000,- Kč nezaplatili ve sjednaném termínu, hradili ho postupně v období od 16. 12. 1997 do 23. 2. 2001, takže „postupným splácením docházelo k tomu, že v určitých obdobích byli v prodlení vždy se zaplacením zbývající části jistiny až do jejího úplného zaplacení“. Výše úroku z prodlení činí ročně dvojnásobek diskontní sazby stanovené Českou národní bankou a platné k prvnímu dni prodlení s plněním peněžitého dluhu. K takovému dni činila diskontní sazba 13 procent, takže úrok z prodlení je 26 procent.

Proti výrokům III., IV. a V. rozsudku odvolacího soudu podali žalovaní dovolání. Především jsou přesvědčeni, že právo žalobce na zaplacení smluvních úroků je promlčeno, když jejich splatnost nastala 31. 12. 1996 a žalobci uplatnili svůj nárok teprve dne 6. 4. 2001, tedy po uplynutí promlčecí doby. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že dne 28. 11. 1997 dluh platně uznali. Listina datovaná dnem 28. 11. 1997 totiž postrádá náležitosti podle § 558 obč. zák.; není z ní zřejmý důvod dluhu, není vyjádřena jeho výše a neobsahuje ani určitý příslib zaplacení. Uvedená listina je svým obsahem dodatkem ke smlouvě o půjčce ze dne 1. 5. 1996, jímž se mění doba splatnosti půjčky; nemohla tedy založit běh nové desetileté promlčecí lhůty. Nesprávným shledávají rovněž závěr odvolacího soudu, že ujednání o smluvních úrocích není neplatné pro neurčitost. Poukazují na rozpory v čl. II. smlouvy o půjčce. Přestože se zde uvádí, že smluvní strany si sjednaly úrok z částky 1,500.000,- Kč ve výši 20 procent ročně, je úrok kapitalizován částkou 500.000,- Kč, což představuje 22 procent. Žalovaní nadále prosazují názor, že uvedené ujednání o smluvním úroku je neplatné pro rozpor s dobrými mravy (§ 39 obč. zák.). V období poskytnutí půjčky totiž činila roční úroková sazba úvěrů pouze 13 až 15 procent. Nesprávným shledávají žalovaní rovněž rozhodnutí o úrocích z prodlení, neboť soudy nesprávně vycházely z toho, že půjčka se stala splatnou 1. 11. 1997. Pominuly tím obsah dodatků smlouvy o půjčce, v nichž byla splatnost půjčky nově upravena na 15. 8. 1998. V této době činila diskontní sazba ČNB 11,5% ročně a výše úroku z prodlení tak měla činit v souladu s § 517 odst. 2 obč. zák. a vyhláškou č. 142/1994 Sb. 23% ročně a nikoli 26%. Ze všech uvedených důvodů žalovaní navrhli, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v napadených výrocích zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobce se ve svém vyjádření ztotožňuje se závěry odvolacího soudu. Nesouhlasí s názorem dovolatelů, že ujednání o smluvních úrocích je neplatné. Zdůrazňuje, že žalovaní s podmínkami smlouvy o půjčce nejen souhlasili, ale sami je i aktivně navrhovali. Výše úroků odpovídala tomu, že na rozdíl od banky půjčil žalovaným peněžní prostředky bez zajištění, zpracovaného podnikatelského záměru, poplatků, či jiných v bankovním sektoru obvyklých požadavků. Z výše uvedených důvodů navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu potvrdil.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas k tomu oprávněnými subjekty (žalovanými) při splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatelů (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), se nejdříve zabýval jeho přípustností.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Vymezuje-li občanský soudní řád – při splnění zákonných podmínek – jako způsobilý předmět dovolání rozhodnutí odvolacího soudu, má tím na mysli i jednotlivé jeho výroky.

Dovolání směřující proti rozsudečnému výroku, jímž odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně přiznávající žalobci částku 530.976,- Kč, není přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b/ o. s. ř. a nebylo shledáno přípustným ani podle § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., neboť napadený rozsudek odvolacího soudu nemá po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 3 o. s. ř). Nelze akceptovat názor dovolatelů že dovolání proti tomuto výroku je založeno § 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř. Jak soud prvního stupně, tak odvolací soud shledaly nárok žalobce na zaplacení kapitalizovaných úroků z prodlení (tedy částky 530.976,- Kč) zcela po právu; rozhodnutí tudíž nejsou v tomto směru nesouhlasné; z obsahu dovolání vyplývá, že dovolatelé nikterak nebrojí proti té části výroku, jíž byl rozsudek soudu prvního stupně změněn tak, že jim odvolací soud uložil povinnost uhradit žalobci zmíněnou částku společně a nerozdílně.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.). Z toho, že přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. je spjata se závěrem o zásadním významu rozhodnutí po stránce právní, vyplývá, že dovolací přezkum se otevírá pouze pro posouzení otázek právních. Způsobilým dovolacím důvodem je tudíž jen důvod podle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř., jímž lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Proti výroku, jímž odvolací soud (ve skutečnosti) potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, brojí dovolatelé námitkou, že odvolací soud „pominul obsah dodatků smlouvy o půjčce“, konkrétně ujednání o změně ve splatnosti půjčky. Oproti odvolacímu soudu prosazují názor, že v dodatcích ke smlouvě o půjčce bylo sjednáno, že půjčku zaplatí nikoli v původně sjednaném termínu, nýbrž do 21. 12. 1997, resp. do 15. 8. 1998.

Zjišťuje-li soud obsah smlouvy (tj. činí-li z obsahu smlouvy zjištění o tom, co bylo jejími účastníky ujednáno), a to i pomocí výkladu projevů vůle ve smyslu § 35 odst. 2 obč. zák., jde o skutkové zjištění. O aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (tedy o právní posouzení) jde teprve tehdy, dovozuje-li z právního úkonu konkrétní práva a povinnosti účastníků právního vztahu (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1548/97, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 73/2000, nebo rozsudek ze dne 31. 10. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2900/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod označením SJ 46/2002). Činil-li tudíž odvolací soud závěr, že v dodatku smlouvy o půjčce ze dne 15. 3. 1998, resp. 27. 4. 1998, neprojevily smluvní strany vůli změnit obsah smlouvy o půjčce (tj. nebyl jimi dohodnut ani jiný termín splatnosti půjčky), dospíval ke skutkovému zjištění. Teprve dovozoval-li z tohoto zjištění, zda (popř. od kdy) byli žalovaní v prodlení s plněním dluhu (s vrácením půjčky), formuloval závěr právní. Žalovaní polemiku s právním názorem odvolacího soudu založili na své verzi výkladu dodatku smlouvy o půjčce a na jejím základě činí vlastní skutkový závěr, že se s žalobcem a s T. B. dohodli, že původně sjednaný termín splatnosti půjčky je nahrazen termínem novým. Pokud je v dovolání argumentováno nesprávným právním posouzením věci, pak pouze v tom směru, že kdyby odvolací soud (stejně jako před ním soud prvního stupně) nepochybil ve skutkových závěrech, musel by návazně dospět k odlišnému právnímu

posouzení věci, konkrétně ohledně nároku na úrok z prodlení a jeho výši. Jinak řečeno, výtka nesprávnosti právního posouzení věci je založena výlučně na kritice správnosti skutkových zjištění. Lze tudíž uzavřít, že dovolání ve shora uvedeném rozsahu směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není tento mimořádný opravný prostředek přípustný; dovolací soud je proto podle § 243b odst. 5 věty první a § 218 písm. c/ o. s. ř. odmítl.

Přípustné není ani dovolání směřující proti výroku, jímž odvolací soud rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů. Podle § 237 o. s. ř. nepřichází přípustnost dovolání proti tomuto výroku v úvahu, neboť usnesení o nákladech řízení (byť je začleněn do rozsudku odvolacího soudu a stává se proto formálně jeho součástí) má vždy povahu usnesení podle § 167 odst. 1 ve spojení s § 211 o. s. ř. a není rozhodnutím ve věci samé (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. 29 Odo 874/2001, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 4/2003). Ustanoveními § 238, 238a a § 239 o. s. ř. není přípustnost dovolání rovněž založena, neboť rozhodnutí odvolacího soudu o nákladech řízení nelze podřadit žádnému z tam taxativně vyjmenovaných případů. I v tomto rozsahu bylo proto dovolání odmítnuto.

Dále se pak dovolací soud zabýval dovoláním proti rozsudečnému výroku, jímž odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalovaní jsou povinni žalobci zaplatit společně a nerozdílně 450.000,- Kč. Dovolání směřující proti tomuto výroku je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.

Podle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. lze dovolání podat z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Právním posouzením věci je činnost soudu, spočívající v subsumaci zjištěného skutkového stavu pod skutkovou podstatu vyhledané právní normy, jež vede k závěru, zda-li a komu soud právo přiznává nebo oduznává. Právní posouzení věci je nesprávné, dopustil-li se soud při této činnosti omylu, tj. když na správně zjištěný skutkový stav aplikoval jiný právní předpis, než který správně měl použít, nebo aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej interpretoval, anebo ze skutečností najisto postavených vyvodil nesprávné právní závěry.

V rámci dovolacího důvodu uvedeného v § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. žalovaní brojí proti závěru odvolacího soudu, že ujednání o (smluvených) úrocích obsažené ve smlouvě o půjčce ze dne 1. 5. 1996 je platné, neboť obstojí jak z hlediska určitosti právního úkonu (§ 37 obč. zák.), tak i při poměření hlediskem dobrých mravů (§ 39 obč. zák.).

Podle § 37 odst. 1 obč. zák. právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně, jinak je neplatný. Podle § 35 odst. 1 obč. zák. projev vůle může být učiněn jednáním nebo opomenutím; může se stát výslovně nebo jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnost o tom, co chtěl účastník projevit. Podle § 35 odst. 2 obč. zák. právní úkony vyjádřené slovy je třeba vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem.

Právní úkon je neurčitý tehdy, je-li vyjádření projevu sice srozumitelné, ale jeho obsah je neurčitý (má věcné nedostatky). Jen právní úkony, které nelze vyložit podle stanovených interpretačních pravidel jsou pro nesrozumitelnost nebo neurčitost neplatné (srovnej rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 9. 1997, sp. zn. 5 Cmo 494/96, publikované v časopise Soudní rozhledy, ročník 1998, číslo 8, strana 205, rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 257/97, publikované v časopise Právní rozhledy, ročník 1998, číslo 7, strana 372). Jazykové vyjádření právního úkonu lze vykládat prostředky gramatickými (z hlediska možného významu jednotlivých použitých pojmů), logickými (z hlediska vzájemné návaznosti použitých pojmů) či systematickými (z hlediska řazení pojmů ve struktuře celého právního úkonu); interpretace obsahu právního úkonu soudem podle § 35 odst. 2 obč. zák. však nemůže nahrazovat či měnit již učiněné projevy vůle (použití zákonných výkladových pravidel směřuje vždy pouze k tomu, aby obsah právního úkonu

vyjádřeného slovy, který účastník učinil, byl vyložen v souladu se stavem, který existoval v době, kdy byl úkon činěn).

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzovaném případě zjištěno (správnost těchto zjištění dovolatelé nenapadají), že účastníci uzavřeli dne 1. 5. 1996 smlouvu o půjčce, podle které žalobce půjčil žalovanému 1,500.000,- Kč a žalovaný se zavázal zapůjčené finanční prostředky vrátit do 1. 11. 1997. Žalovaná podepsala smlouvu jako ručitelka. Syn žalobce T. B. byl ve smlouvě uveden jako „pojistka“ žalobce. V článku II smlouvy byly sjednány úroky z půjčky (ze „sjednané částky“) ve výši 20% ročně, které se dlužník zavázal zaplatit jednorázově ke dni 31. 12. 1996. Tyto úroky byly kapitalizovány částkou 500.000,- Kč. Žalovaní, kteří v dohodnuté době půjčku nevrátili, podepsali dne 28. 11. 1997 listinu nazvanou „Uznání dluhu ve smyslu Smlouvy o půjčce ze dne 1. 5. 1996“; v ní uvedli, jakou částku dosud dluží podle smlouvy o půjčce uzavřené dne 1. 5. 1996 (tj. 1,500.000,- Kč a úroky ve výši 20 % z dlužné částky, tj. 450.000,- Kč, celkem tedy 1,950.000,- Kč). Obsahem listiny je dále připomenutí, že zde uvedená částka byla splatná dnem 1. 11. 1997 a uvádí se zde, že „vypůjčitel po dohodě s věřiteli splatí dlužnou částku“ tak, že 500.000,- Kč uhradí do 21. 12. 1997 a 1,450.000,- Kč do 15. 3. 1998.

Odvolací soud v daném případě nepochybil, jestliže dovodil, že z ujednání obsaženého v článku II. smlouvy, kterou účastníci uzavřeli dne 1. 5. 1996, dostatečně zřetelně vyplývá, v jaké výši byly úroky z půjčky sjednány, respektive, že vůle účastníků směřovala k tomu, aby úroky, které jsou úplatou za užívání půjčené jistiny, činily 20 % ročně z této jistiny. Tato vůle je jednoznačně jazykově vyjádřena („Úrok je stanoven ve výši 20 % ze sjednané částky ročně“). Na tom nemůže nic změnit to, že úroky jsou ve zmíněném smluvním ujednání nesprávně kapitalizovány; za dobu, kdy měl mít žalovaný finanční prostředky k dispozici, tj. od 1. 5. 1996 do 1. 11. 1997 (za 18 měsíců trvání půjčky) totiž činí úroky celkem 450.000,-Kč, nikoli 500.000,- Kč. Pro závěr, že smluvním stranám bylo zcela jasné, v jaké výši byla úplata za užívání jistiny sjednána, svědčí i obsah listiny datované 28. 11. 1997, která bez pochyby (jak je uvedeno i v jejím názvu) navazuje na smlouvu o půjčce. V ní jsou úroky za sjednanou dobu užívání jistiny kapitalizovány již správně, tj. částkou 450.000,- Kč. Za současného užití logického a systematického výkladu lze tudíž sporné smluvní ujednání vyložit jen tak, že shodná vůle účastníků směřovala k tomu, aby úrok z půjčky činil 20 % ročně z půjčené jistiny, celkem 450.000,- Kč. Zmíněnému výkladu smluvního ujednání lze přisvědčit rovněž proto, že je spravedlivý. Byla-li smluvními stranami dohodnuta úplata za půjčenou jistinu, není spravedlivé dodatečně měnit podmínky, za kterých byl věřitel ochoten dlužníku jistinu půjčit a sám své peníze nevyužívat.

Podle § 39 obč. zák. neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se příčí dobrým mravům.

Jak již bylo výše rozvedeno, lze při peněžité půjčce dohodnout úplatu za půjčení jistiny, tj. úroky (§ 658 odst. 1 obč. zák.). Občanský zákoník neobsahuje žádné ustanovení o tom, do jaké výše lze sjednat úroky při půjčce peněz mezi fyzickými osobami. Nepřiměřeně vysoký úrok je však nepochybně v rozporu s dobrými mravy. Při posouzení přiměřenosti sjednané výše úroku je třeba přihlédnout k celkovým okolnostem úkonu, jeho pohnutkám a účelu, který sledoval. Zejména je však třeba porovnat sjednaný úrok s úrokovou mírou obvyklou z praxe peněžních ústavů.

Podle zjištění odvolacího soudu činila v době poskytnutí půjčky obvyklá úroková míra bank 15 procent. Smluvní strany si sjednaly úrokovou míru 20 procent. Činily tak za situace, kdy půjčka byla poskytována na delší dobu a nebyla nikterak zajištěna. Žalobce vstupoval do značného rizika, což muselo být vyváženo odpovídající odměnou za poskytnutí půjčky. Sjednané úroky - přestože převyšují úrokovou míru v té době obvyklou z praxe bank - tak nelze považovat za nepřiměřené okolnostem úkonu a tudíž odporující dobrým mravům.

Lze tudíž přisvědčit odvolacímu soudu, že ujednání účastníků určitě a srozumitelně vyjadřuje jejich

vůli sjednat si úroky ve výši 20 procent ročně z půjčené jistiny, a že takové ujednání není neplatné ani pro rozpor s dobrými mravy.

Nesprávným nebyl shledán ani závěr odvolacího soudu dovozující, že právo žalobce na zaplacení částky 450.000,- Kč, jakožto úroku sjednaného ve smlouvě o půjčce ze dne 1. 5. 1996, není promlčeno; posouzení správnosti tohoto závěru předpokládá prejudiciálně vyřešit otázku, zda písemnost ze dne 28. 11. 1997 je uznáním dluhu ve smyslu § 558 obč. zák.

Podle § 558 obč. zák. uzná-li někdo písemně, že zaplatí svůj dluh určený co do důvodu i výše, má se za to, že dluh v době uznání trval. U promlčeného dluhu má takové uznání tento právní následek, jen věděl-li ten, kdo dluh uznal, o jeho promlčení.

Uznání dluhu je samostatným zajišťovacím institutem; zajišťovací funkci plní tím, že zakládá právní domněnku existence dluhu v době uznání. Uznání dluhu je jednostranný právní úkon dlužníka adresovaný věřiteli. Kromě obecných náležitostí předepsaných pro právní úkony (§ 34 a následující obč. zák.) je k jeho platnosti třeba písemná forma, vyjádření příslibu zaplatit dluh a uvedení důvodu dluhu a jeho výše, neboli má-li mít písemné uznání práva dlužníkem právní důsledky uvedené v § 558 obč. zák. (tj. důsledky v podobě přetržení promlčení), je nutné, aby došlo k uznání práva jak co do důvodu, tak co do výše. Pokud jde o uznání práva co do důvodu, nemusí sice být tento důvod vždy v listině obsahující uznání práva uveden výslovně, ale musí být jednoznačně dovoditelný, např. poukazem na upomínku o zaplacení dluhu, v níž je důvod dluhu výslovně obsažen. Stejně tak uznání práva co do jeho výše musí být vyjádřeno tak, aby výše byla objektivně určitelná. Protože uznání dluhu je právním úkonem, pro který je pod sankcí neplatnosti stanovena písemná forma (§ 40 odst. 1 obč. zák.), musí být určitost projevu vůle uznat dluh co do důvodu a výše dána obsahem listiny, na níž je zaznamenán; nestačí, že dlužníku, který jednostranný právní úkon učinil, příp. věřiteli, kterému byl tento úkon adresován, byl jasný jak důvod uznávaného dluhu, tak jeho výše, není-li to poznatelné z textu listiny. Určitost písemného projevu vůle je objektivní kategorií a takový projev vůle by neměl vzbuzovat důvodně pochybnosti o jeho obsahu ani u třetích osob.

Je namístě souhlasit s odvolacím soudem, že písemnost ze dne 28. 11. 1997 nezbytné náležitosti uznání dluhu splňuje. Že jde o uznávací prohlášení je zcela nezaměnitelně označeno již v názvu, kterým je listina opatřena. Účastníkům tak muselo být zřejmé, za jakým účelem je listina pořizována, že smyslem úkonu je uznat dluh, který byl v té době již splatný, avšak nebyl dlužníkem ani zčásti uhrazen. Důvod i výše uznávané částky jsou v listině výslovně zmíněny; je v ní odkazováno na smlouvu o půjčce ze dne 1. 5. 1996, částka 1,500.000,- je výslovně označena jako dlužná částka a částka 450.000,- Kč jako úroky ve výši 20 % z celkové dlužné částky. Ve spojení se zde učiněným odkazem na smlouvu o půjčce ze dne 1. 5. 1996 nelze než rozumět, že jde o zůstatek této půjčky a o kapitalizovanou úplatu za půjčenou jistinu. Příslib zaplacení je v listině vyjádřen slovy „vypůjčitel splatí dlužnou částku v následujících termínech….“, které oba žalovaní opatřili svým podpisem.

Je-li správný závěr odvolacího soudu ohledně platnosti uznání dluhu, je správným rovněž závěr, že v posuzovaném případě došlo podle § 110 obč. zák. uznáním dluhu k založení běhu nové promlčecí doby v důsledku jejího přetržení (přerušení). Protože z provedeného dokazování vyplynulo, že žalobci uplatnili svůj nárok na zaplacení úroku z půjčky podáním ze dne 6. 4. 2001, tedy před uplynutím desetileté promlčecí doby, obstojí závěr odvolacího soudu, že právo na zaplacení úroku z půjčky není promlčeno.

Lze uzavřít, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů a jejich obsahového vymezení správný. Dovolací soud proto dovolání proti měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu podle § 243b odst. 2 části věty před středníkem o. s. ř. jako nedůvodné zamítl.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování
- Zastoupení
- Zánik závazku
- Zadržovací právo
- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)